

До разової спеціалізованої ради ID 16674
Тернопільського національного
педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка
(46027 м. Тернопіль, вул. М. Кривоноса, 2)

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата філологічних наук, доцента, доцента кафедри
журналістики Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка

Мединської Олесі Ярославівни

на дисертацію **Бондарчук Анжеліки Олександрівни**

**«Соціальна проблематика територіальних громад в онлайн-
медіа Івано-Франківщини»,**

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
в галузі знань 06 Журналістика за спеціальністю 061 Журналістика

Актуальність теми дослідження та її зв'язок з науковими програмами, планами, темами. Актуальність дисертаційного дослідження Бондарчук Анжеліки Олександрівни зумовлена сучасними тенденціями розвитку інформаційного суспільства, цифровою трансформацією медіасфери, реформою децентралізації та зростанням ролі територіальних громад у суспільно-політичному житті України. У цьому контексті особливої ваги набуває дослідження ролі локальних онлайн-медіа як інструменту суспільної комунікації, формування громадської думки та забезпечення взаємодії між владою і громадянами. Соціальна проблематика є одним із найважливіших напрямів діяльності медіа, її висвітлення сприяє підвищенню рівня обізнаності громадян про актуальні суспільні процеси та виклики, активізації громадської залученості, забезпеченню прозорості діяльності місцевої влади й формуванню ефективних механізмів реагування на потреби населення регіону.

Наукова актуальність дисертаційної роботи Анжеліки Олександрівни Бондарчук зумовлена відсутністю комплексних журналістичнознавчих досліджень, присвячених висвітленню соціальної проблематики

територіальних громад в онлайн-медіа Івано-Франківщини. Важливості праці додає і хронологічний діапазон (2019-2023 рр.), який дає змогу простежити медіатизацію соціальної проблематики в період суспільної невизначеності (COVID-19 та повномасштабне вторгнення РФ в Україну).

Наукова розвідка відзначається ґрунтовністю опрацювання значної джерельної бази, належним рівнем теоретичного осмислення проблеми та практичною цінністю одержаних результатів.

Зміст дисертації А. О. Бондарчук відповідає предметній області спеціальності 061 Журналістика. Тема дослідження корелює з науковою проблематикою кафедри журналістики Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка («Регіональні медіа у контексті викликів часу» (0123U101024)), на якій виконана дисертаційна праця.

Наукова новизна та обґрунтованість отриманих результатів. Дисертаційна праця А. О. Бондарчук містить важливі наукові положення, які характеризуються новизною та теоретичною значущістю, ґрунтуються на фундаментальних журналістикознавчих студіях провідних українських учених. Безперечно новаторською є спроба комплексного аналізу особливостей висвітлення соціальної проблематики територіальних громад в онлайн-медіа Івано-Франківщини в умовах сучасних суспільних трансформацій, спричинених реформою децентралізації, пандемією COVID-19 та повномасштабною російсько-українською війною. Авторкою сформовано репрезентативну емпіричну базу дослідження, яка охоплює 1924 журналістські матеріали, що стосуються соціальної проблематики територіальних громад.

Варто виокремити результати, що мають вагому наукову новизну:

– здійснено класифікацію соціальної проблематики територіальних громад Івано-Франківщини в умовах невизначеності з урахуванням суспільних викликів і трансформаційних процесів;

- систематизовано інформаційні платформи територіальних громад Івано-Франківщини, до яких належать онлайн-медіа, інформаційні портали, теле- і радіокомпанії, офіційні вебсайти територіальних громад, міських, селищних і сільських рад, сторінки в соціальних мережах та інші електронні ресурси, що забезпечують інформування населення про діяльність органів місцевого самоврядування, соціально-економічний розвиток і суспільне життя громад;

- обґрунтовано багатовимірний характер соціальної проблематики у розрізі основних векторів функціонування територіальних громад, локальної специфіки та глобальних суспільних тенденцій;

- проаналізовано тематичні та жанрові характеристики, форматні особливості висвітлення соціальної проблематики в інформаційному просторі Івано-Франківщини в умовах невизначеності;

- запропоновано типологію аудиторії онлайн-медіа територіальних громад на основі особливостей споживання інформаційного контенту та моделей медіакommunікації;

- здійснено комплексне дослідження рецепції соціальної проблематики аудиторією територіальних громад Івано-Франківщини, виявлено особливості її сприйняття та інтерпретації;

- удосконалено наукові підходи до класифікації соціальної проблематики в умовах невизначеності шляхом виокремлення її основних тематичних напрямів з урахуванням регіональних викликів; методику дослідження соціальної проблематики онлайн-медіа територіальних громад, що поєднує моніторинг інформаційних платформ, контент-аналіз медіаматеріалів та вивчення рецепції аудиторії з урахуванням локальної специфіки громад.

Зазначені елементи наукової новизни є обґрунтованими та мають суттєве значення для розвитку галузі знань 061 Журналістика.

Практичне значення результатів дослідження полягає у можливості їх подальшого використання у науково-дослідній, освітньо-методичній та практичній діяльності. Репрезентовані в роботі теоретичні положення, методологічний інструментарій та фактологічна база можуть стати основою для ґрунтовних студій з історії української журналістики та соціальних комунікацій. Особливе значення має введення до наукового обігу значного масиву маловивчених джерел, що створює підґрунтя для подальших досліджень регіонального медіапростору України. Матеріали дисертації можуть бути корисними в освітньому процесі ЗВО під час викладання дисциплін журналістського фаху, розроблені авторські підходи, класифікації та типології можуть слугувати матеріалом для навчально-методичних розробок, підручників і посібників. Результати наукового пошуку мають цінність для сучасної журналістської практики, зокрема для привернення уваги до актуальних соціальних проблем та оптимізації взаємодії з цільовою аудиторією.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам. Дисертація А. О. Бондарчук характеризується чіткою логікою викладу матеріалу, продуманою структурою та змістовною цілісністю, що відповідають поставленій меті і завданням дослідження. Наукова розвідка складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Така побудова дозволила авторці послідовно перейти від теоретико-методологічного осмислення проблеми до аналізу емпіричного матеріалу та узагальнення отриманих результатів. Обсяг опрацьованої джерельної бази охопив 1924 журналістські матеріали онлайн-медіа «Телерадіокомпанія «РАІ»», «Інформатор Івано-Франківськ», «Інформатор Коломия», «Інформатор Калуш», що і сформували об'єкт дослідження. Загальний обсяг дисертації – 432 сторінки, основний текст складає 173 сторінки.

У вступі обґрунтовано вибір теми дисертації та її актуальність, визначено ступінь наукового опрацювання проблеми, її зв'язок з науковими програмами, планами, темами, сформульовано мету та завдання роботи, окреслено об'єкт і предмет, методологічну основу та хронологічні межі дослідження. Авторка переконливо аргументує необхідність комплексного вивчення специфіки висвітлення соціальної проблематики територіальних громад в онлайн-медіа Івано-Франківщини. Важливими є формулювання наукової новизни та практичного значення отриманих результатів, інформація про апробацію результатів дослідження, його структуру та обсяг, що в комплексі дозволяють сформувати цілісне уявлення про науковий внесок здобувачки.

У першому розділі узагальнено теоретичні підходи до вивчення соціальної проблематики територіальних громад у сучасному медіадискурсі, окреслено специфіку інформаційного простору територіальних громад Івано-Франківщини та проаналізовано особливості формування соціального контенту в умовах невизначеності. Він демонструє належний рівень обізнаності авторки з теоретичними засадами дослідження соціальної проблематики, ґрунтовні знання основних підходів до трактування праць українських дослідників, що дозволило сформувати належне методологічне підґрунтя для подальшого аналізу. Позитивної оцінки заслуговує спроба здобувачки узагальнити теоретичні підходи до розуміння сутності територіальної громади та проаналізувати наукові концепції класифікацій соціальної проблематики. Важливою є також авторська класифікація соціальних проблем громад в умовах невизначеності, використання якої сприяло системному аналізу тематичних пріоритетів медіа, виявленню домінантних проблем та оцінці ролі локальних інформаційних ресурсів у формуванні суспільного дискурсу щодо актуальних викликів.

Другий розділ має виразно аналітичний характер і містить результати комплексного дослідження висвітлення соціальної проблематики в онлайн-медіа територіальних громад Івано-Франківщини. Авторка здійснила контент-аналіз журналістських матеріалів, дослідила тематичний спектр, жанрово-форматні особливості публікацій. Особливої уваги заслуговує репрезентативність емпіричної бази, що забезпечує достовірність отриманих результатів.

У третьому розділі представлено результати дослідження особливостей сприйняття соціальної проблематики аудиторією громад та запропоновано комплекс визначених шляхів оптимізації діяльності онлайн-медіа. Рекомендації мають прикладний характер та можуть бути використані у практичній діяльності редакцій, органів місцевого самоврядування й інформаційних служб територіальних громад.

Висновки дисертації логічно випливають із проведеного дослідження та повною мірою відображають його результати. Вони чітко сформульовані, логічно побудовані і відповідають поставленим завданням, мають належний рівень достовірності, оскільки базуються на широкій джерельній базі, комплексному використанні загальнонаукових і спеціальних методів дослідження та ґрунтовному аналізі емпіричного матеріалу.

Список використаних джерел засвідчує належний рівень опрацювання наукової проблеми та є достатнім для досягнення поставленої мети дослідження. Він охоплює 200 позицій, серед яких є наукові праці з журналістикознавства, соціальних комунікацій та медіадосліджень. Добір джерел характеризується тематичною релевантністю та забезпечує належне теоретико-методологічне підґрунтя дослідження.

Додатки презентують матеріали, що унаочнюють окремі положення дослідження: територіальні громади Івано-Франківської області (Додаток А), медіакарта цифрових платформ громад Івано-Франківщини (Додаток Б),

рівень повноти та глибини висвітлення соціальних проблем у місцевих медіа (Додаток В), охоплення громад онлайн-медіа Івано-Франківщини Телерадіокомпанія «РАІ» (Додаток Г), контент-аналіз соціальної проблематики телерадіокомпанії «РАІ», онлайн-медіа «Інформатор Івано-Франківськ» та «Інформатор. Калуш» (Додаток Г).

Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій у наукових публікаціях. Основні результати дисертаційного дослідження А. О. Бондарчук пройшли належну апробацію в науковому середовищі: обговорення на засіданнях кафедри журналістики ТНПУ упродовж 2022-2026 рр.; доповіді на 11 міжнародних та 8 всеукраїнських наукових (науково-практичних) конференціях; 3 статті у наукових фахових виданнях України категорії «Б» (1 – у співавторстві); 2 статті у зарубіжних наукових фахових виданнях категорії «А» у співавторстві (Scopus та Web of Science); 1 розділ колективної монографії у співавторстві; 11 праць апробаційного характеру, що опубліковані у збірниках матеріалів всеукраїнських та міжнародних конференцій.

Наукові публікації містять обґрунтовані результати відповідно до поставлених завдань. Їх кількість та зміст відповідають темі дисертації та вимогам до кваліфікаційних наукових праць на здобуття ступеня доктора філософії.

Оцінка рівня виконання наукового завдання та рівня оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності. Дисертаційна праця А. О. Бондарчук засвідчує високий рівень виконання поставленого наукового завдання та сформованість у здобувачки необхідних компетентностей дослідника, здатного самостійно здійснювати науковий пошук, аналізувати складні суспільно-комунікаційні процеси й отримувати науково обґрунтовані результати. Визначену мету дослідження реалізовано повною мірою, отримані результати є логічними, науково обґрунтованими та відповідають предмету й об'єкту дослідження. Рецензована дисертація

характеризується композиційною цілісністю, виклад матеріалу – послідовністю та науковою точністю, репрезентативною джерельною базою. Аналіз фактичного матеріалу є ґрунтовним, сформульовані висновки – аргументованими й переконливими.

Здобувачка продемонструвала належний рівень володіння методологією наукової діяльності, застосувавши комплекс доцільних і результативних методів дослідження. Поєднання історико-логічного, типологічного, порівняльного, соціологічного методів, моніторингу, контент-аналізу, узагальнення дозволило здійснити всебічне вивчення особливостей висвітлення соціальної проблематики територіальних громад в онлайн-медіа Івано-Франківщини. Позитивної оцінки заслуговує аналіз інформаційних платформ територіальних громад Івано-Франківщини, що дозволив сформувати цілісне уявлення про сучасну структуру локального медіапростору, визначити специфіку функціонування різних типів онлайн-медіа та окреслити їхню роль у забезпеченні інформаційних потреб населення. У дисертації здійснено комплексне поєднання кількісного та якісного аналізу медіаконтенту, що дало змогу визначити домінантні тематичні напрями, жанрові та форматні особливості соціального контенту журналістських матеріалів. Важливим внеском у розвиток журналістикознавства є запропонована авторська класифікація соціальної проблематики, яка враховує специфіку функціонування територіальних громад в умовах сучасних кризових викликів та дозволяє систематизувати тематичні напрями діяльності локальних онлайн-медіа. Такий підхід має не лише теоретичне, а й практичне значення, оскільки створює методологічну основу для подальших досліджень локального інформаційного простору.

Про належний рівень володіння методологією наукової діяльності свідчить якісно сформована емпірична база дослідження. Авторкою здійснено моніторинг інформаційних платформ територіальних громад Івано-Франківської області, опрацьовано значний масив журналістських

матеріалів, із яких для поглибленого контент-аналізу відібрано репрезентативну вибірку, а також проведено анкетування мешканців територіальних громад. Такий підхід дав змогу не лише дослідити особливості медіаконтенту, а й оцінити його сприйняття аудиторією, що значно посилює наукову цінність отриманих результатів.

Загалом дисертація демонструє належний рівень вивчення авторкою обраної проблематики, засвідчує її фахову компетентність, уміння опрацьовувати наукову літературу та емпіричні джерела, а також здатність здійснювати самостійні наукові узагальнення. Основні положення дослідження добре структуровані, логічно аргументовані, чітко і послідовно викладені.

Дані про відсутність текстових запозичень та порушень академічної доброчесності. Під час рецензування дисертаційної праці порушень академічної доброчесності (академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації даних, а також текстових запозичень без належного посилання) не виявлено. Наукова розвідка є самостійним дослідженням, усі ідеї та наукові положення, подані в ній, сформульовані автором особисто й отримані у процесі наукового опрацювання проблеми.

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертації.

Відзначаючи ґрунтовність, наукову добросовісність та цінність дисертаційного дослідження, вважаємо за необхідне вказати на деякі дискусійні положення та висловити окремі зауваження і побажання:

1. Недостатня концептуалізація поняття «соціальна проблематика територіальних громад». У вираженні цієї дефініції сприяло б посиленню теоретичної основи дисертаційного дослідження.

2. У роботі доцільно було б чіткіше розмежувати поняття «локальні» та «регіональні» онлайн-медіа, оскільки в окремих фрагментах дослідження вони використовуються як взаємозамінні.

3. Окремі підрозділи дисертації, зокрема 2.3 та 3.3, є непропорційними за обсягом, що незначною мірою впливає на структурну збалансованість роботи. На наш погляд, більш рівномірний розподіл матеріалу між підрозділами сприяв би посиленню композиційної завершеності дисертації.

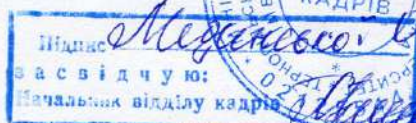
Загальний висновок. Дисертація Бондарчук Анжеліки Олександрівни «Соціальна проблематика територіальних громад в онлайн-медіа Івано-Франківщини» є завершеним, самостійним і цілісним науковим дослідженням, виконаним на належному теоретичному, методологічному та джерелознавчому рівнях. За актуальністю теми, рівнем наукової новизни, обґрунтованістю положень і висновків та практичним значенням результатів дисертація відповідає вимогам, визначеним наказом Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12.01.2017р. № 40 та постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12.01.2022р. № 44, що дає підстави для присудження Бондарчук Анжеліці Олександрівні наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 061 «Журналістика».

Рецензент:

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри журналістики
Тернопільського національного
педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка

Олеся МЕДИНСЬКА

М. Канає